

OOPER. Rahvusoper Estonia hakkab pärast mitmekümneaastast vaheaega taas Venemaa suurtel lavadel mängima.

Estonia tegi Peterburis ajalugu

HENDRIK ALLA
toimetaja
Peterburi-Tallinn

Mai alguses võis rafineeritum osa Peterburi muusikapublikust esmakordselt selle linna 300-aastase ajaloo jooksul kuulata elavas ettekandes Paul Hindemithi kammeroperit «Pikk jõulueine». Rahvusoper Estonia osales Peterburis kammeroperi festivalil.

Kõik estoonlased, kellega Piiteris rääkis, tunnistasid – nagu siinkirjutajagi – oma armastust Venemaa kultuuripealinna vastu. Selles, et Estonia nüüd üle aastate siin jälle üles astub, avaldub omamoodi sümmeetria. Eesti professionaalne muusikaajalugu ja -kultuur on alguse saanud just Peterburi konservatooriumist. Praegu renoveerimiseks kilesse pakitud Rimski-Korsakovi konservatooriumist on tulnud kõvad Eesti heliloojad, muusikud ja dirigendid Rudolf Tobiasest alates.

Kui ooperifestivali teised etendused leidsid aset Peterburi kammeroperiteatris, mille klassitsistliku fassaadi taga peidab end psühheedealne rokokoointerjöö, siis Estonia esinene Dekabristide tänaval asuvas Jaani kirikus. Kaardi järgi küll täiesti kesklinnas, aga metroojaamadest eemal, nii et Nevski prospektile jõudmiseks peab endale selgeks tegema bussiliikluse põhitõed ja aega varuma. Punastest tellistest kirik mõjub bariton Rauno Elbi hinnangul «mõneti Leningradiks jäänud» kvartalis kui maasikas. Otse kiriku kõrval asub imearmas keldripoeke, mille kalalett võistleb mitmekesisuse ja värskuselt Stockmanniga. Hinnad muidugi kordades väiksemad.

Estonia sõit festivalile tuli üsna ootamatult, vaid kuuajase etteteatamisega. Ühe Saksamaa ooperiteatri esinemine jäi mingil põhjusel ära. «Meie jaoks on see ülilühike aeg,» ütles rahvusoperi peadirektor Aivar Mäe. «Tavaliselt planeerivad ooperiteatrid selliseid sõite kaks aastat ette. Aga tänapäevane teater peabki olema mobiilne.»

Selle ajaga leiti võimalus liigutada 60 inimest, instrumendid ja dekoratsioonid Peterburi ja järgmisel päeval tagasi. Projekti eelarve oli Mäe sõnul viiekojaline. Aga Euroopasse minnes tulevad mängu lennukid ja siis võib suurusjärgu võrra suuremate summadega arvestada.

«Kui räägime metropolidest – Peterburi ja Moskva –, siis tuleb minna, maksu mis maksab! Siin on väga teadlik publik, aga Hindemithi «Pikka jõulueinet» polnud nad enne kuulnud. Teiseks, Peterburis pole praegu barokkooperit mängukavas, aga järgmisel aastal Estonia neile seda siinsamas Maria teatris mängib,» lubas Mäe. Lisaks on sihikul Moskva. «See oli mu eesmärk. Estonia käis viimati idas esinemas 1980. aastatel. Moskva etendused on müügis ja tänava oktoobris anname nädal aega etendusi. Ja 2018. aastal esineme Moskva Suures Teatris!» pööras Mäe talle ainuomaset. «Kui poliitiliselt kisub külmaks, siis kultuurisuhtlus peab olema kuum. See on maailmas paljud sõjad ära hoidnud.»

Hindemithi «Pikk jõulueine» pole uudis ainult Peterburi ooperisõpradele. Seda esitatakse nii harva, et kui Arne Mikk selle kolm aastat tagasi lavale tõi, siis ostis kuulsa Londoni muusikaajakirja Opera peatoimetaja John Allison lennupiletid, käis Estonias vaatamas ja pärast kirjutas sellest lühikest ooperist kolm lehekülge.

Kui poliitiliselt kisub külmaks, siis kultuurisuhtlus peab olema kuum. See on maailmas paljud sõjad ära hoidnud.

Aivar Mäe

Nimest hoolimata kestab Thornton Wilderi samanimelise lühinäidendi ainel kirjutatud «Pikk jõulueine» vähem kui tund aega. Selle Estonias mängimine on sama sümboolne nagu Peterburi seos Eesti muusikalooaga. Arne Mikk lavastas «Pika jõulueine» oma 80. sünnipäevaks, praegu on ta 82-aastane. Dirigendipuldil seisab noor Kaspar Mänd (27).

«Hindemith pole just kerge ja lõbus muusika ja teda pole kerge esitada. Mulle nii meeldis, kuidas pillimehed seda tegid,» kommenteeris Mikk pärast etendust. «Meil oli esitustega peaaegu aastane paus ja nüüd on ta küpsenud. Täna nägid muusikud esimest korda, mis siis laval toimub. Ehk

«Pikk jõulueine»

Paul Hindemithi tragikoomiline kammeroper «Pikk jõulueine»

Jutustab Bayardite suguvõsa kodustest sündmustest 90 aasta vältel jõuluõhtute kontekstis. Tõsise alatooniga, kuid humoorikas ja soe lugu räägib eri põlvkondade elust: muredest, kasvamisest ja valikutest, luues värvika pildi inimolemusest. Paul Hindemith (1895–1963) oli Saksa neoklassitsismi silmapaistvamaid esindajaid ja üks 20. sajandi mitmekülgsemaid heliloojaid.

Lavastaja Arne Mikk (esietendus 12. aprillil 2014 Estonias)

Etendus 2. mail Peterburi Jaani kirikus: dirigent Kaspar Mänd, osades Janne Ševtšenko, Annaliisa Pillak, Rauno Elp, Mart Laur, Oliver Kuusik, Juuli Lill-Köster, Kristel Pärtina, Andres Köster, Kati Jaanimäe, Mart Madiste, Kaja Kreitzberg

ki Estonias on muidugi akustiliselt kergem.»

Kui tavaliselt mängitakse «Pikka jõulueinet» nii, et orkester on lava taga ja sirmiga varjatud, siis Jaani kirikus tuli see paigutada hoopis saali tahaotsa, nii et orkestri ja lava vahel istus publik. Etenduse eelõhtul tehtud proovis selgus, et tekib probleeme. On ju heli ja valguse kiirus erinevad.

«Eile proovis tundus, et oligi error: nii laval kui orkestris olid jate jaoks tundus, et helid ei kõla kokku, samas kui saalis keskel istujate jaoks oli kõik harmooniline,» ütles enne etendust lauljanna Juuli Lill, kelle jaoks oli Peterburi etendus esmakordne üleastumine selles ooperis. «Ma ei ole veel päris kindel, kas ma püsin pigem selle peal, mida ma kuulen või mida ma näen. Etendusele eelnevas proovis otsustan.» Publiku jaoks aga andis ebatavaline paigutus suurepärase elamuse, sest orkester ja lauljad täitsid kogu kiriku ja ümbritsesid nõudlikud kõrvad tasakaalus helidega.

«Selles lavastuses ühinevad erinevad põlvkonnad ja minu jaoks on see väga tähtis. Aivar Mäe oskab hinnata Miku väärtust ja tema kogemust,» ütles Rauno Elp. ««Pika jõulueine» kõige suurem väärtus on see, et veel üks põlvkond noori lauljaid sai Miku käe all osa tema kogemustest. Ta ei lahmi enam nagu lavastajad pahatihti. Mikk kontrollib, ja kui vaja, aitab su õigele teeotsale. Mind ei ole ta õnneks noominud.»

«Hindemith on intellektuaalselt eriti võimekas helilooja,» rääkis dirigent Mänd mõni minut enne viimase proovi al-

gust. «Ta valdab suurepäraselt polüfooniat ja erinevaid stiile, võtteid ning tehnikaid. «Pikas jõulueines» on pidevalt fuuga või mõne teise vana vormi järgi ülesehitus. Tehnilises mõttes äärmiselt viimistletud ja põnev muusika.»

Hindemithi ooper jutustab ühe perekonna loo ühe sajandi jooksul, nii et siingi põimuvad põlvkonnad nagu Estonia trupis. «Need momendid, kus tajud selgelt, et nüüd aeg keerabki kümme aastat edasi, on Hindemith hästi põnevalt muusikasse kirjutanud nii tämbrielses mõttes kui muusika tehnilises aspektis,» märkis Mänd.

Vestlen estoonlastega Jaani kirikus asuvas Eesti Kontserdi külalistemajas oma toas. Seinal on teler, mille esimene kanal näitab saalis toimuvat. Terve pika teispäeva on kuulda klavessiini häälestamist. See on pianist Ivo Sillamaa, selle ala Eesti kõige suurem meister (nagu kinnitas Elp), kes taotleb kõiges ja alati täiuslikkust. «Suurepärase klavessiini, aga seda pole aastaid mängitud,» kommenteeris Sillamaa. «Kulus tükk aega, et see uuesti töökorda viia. Pillid nõuavad mängimist. Isegi auto läheb seistes nassu.»

Siinses konservatooriumis õppinud Juuli Lille jaoks on Peterburi kodune linn. «Minu lemmiklinn! Jõudsime siia alles eile õhtul ja midagi ei jõua ju teha. Kolasin täna natuke oma kohtades, kus sai omal ajal käidud ja õlut joodud. Suveaeda, kus mu laps käima õppis, ei jõudnudki. Vassili saarele, mis mulle kangesti meeldib, ka ei saanud. (Vassili saare metroojaam oli mai alguses hoopis suletud, nii et see oleks veel eriti palju aega võtnud – toim.) Kaasani katedraali juures käin alati, sest seal oli esimene ühikas kus ma siin elasin.» Lill soovib kõigil idamaise köögi austajatel Peterburis kindlasti mõnes Korea restoranis einetada, sest linnas on palju Kimi jumaliku päikese käest pääsenud põhjakorealasi ja toidu kvaliteet väga hea.

Nädal aega tagasi olid Peterburis pikad pühad. Pühapäeval, 1. mail olid õigeusu ülestõusmispühad ning selle arvelt kuulutati Venemaal vaba-

Pianist Ivo Sillamaa.

FOTO: KRISTEL KONSA